

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JULIANE KOKOTT
przedstawiona w dniu 7 kwietnia 2016 r.*

Sprawa C-70/15

Emmanuel Lebek

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sąd Najwyższy (Polska)]

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Artykuł 34 pkt 2 — Możliwość wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia — Rozporządzenie (WE) nr 1393/2007 — Artykuł 19 — Zwolnienie od skutków upływu terminu

I – Wprowadzenie

1. Trybunał już po raz drugi w tym roku ma okazję poddania analizie zarzutów, jakie na gruncie rozporządzenia nr 44/2001** pozwany może ponosić wobec wniosku o stwierdzenie wykonalności sądowego orzeczenia. Podczas gdy centralną kwestię w sprawie Meroni*** stanowił zarzut oparty na klauzuli porządku publicznego w rozumieniu art. 34 pkt 1 rzeczzonego rozporządzenia, w niniejszej sprawie chodzi o jeszcze ważniejszy z punktu widzenia praktyki prawa art. 34 pkt 2 rzeczzonego rozporządzenia. Przepis ten określa, na jakich warunkach nieprawidłowości związane z doręczaniem dokumentu wszczynającego postępowanie mogą stanąć na przeszkodzie późniejszemu uznaniu i wykonaniu orzeczenia w innym państwie członkowskim.

2. Podstawowy element konstrukcji art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 wywodzi się z Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (zwanej dalej „konwencją brukselską”****). Treść przepisu uległa jednak od czasu konwencji brukselskiej znacznym zmianom. Na gruncie konwencji brukselskiej nieprawidłowości związane z doręczaniem dokumentu wszczynającego postępowanie stanowiły jeszcze systematycznie przeszkodę dla uznania wydanego następnie orzeczenia. Rozporządzenie nr 44/2001 przyjęło natomiast znacznie korzystniejsze dla powoda rozwiązanie. Nawet w sytuacji, gdy pozwany nie mógł skutecznie podjąć obrony w państwie wydania orzeczenia *przed wydaniem orzeczenia*, przeszkoda dla uznania upada, gdy pozwany mógł zaskarżyć sporne orzeczenie *po* jego wydaniu w państwie wydania tego orzeczenia, lecz tego nie uczynił.

* Język oryginału: niemiecki.

** Rozporządzenie Rady (WE) z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42), w brzmieniu mającym zastosowanie w sprawie, ostatnio zmienionym rozporządzeniem (WE) nr 1103/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 października 2008 r. (Dz.U. L 304, s. 80).

*** Zobacz w tym względzie moją opinię w sprawie Meroni (C-559/14, EU:C:2016:585, pkt 120).

**** Zobacz art. 27 pkt 2 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32).

3. Niniejsza sprawa wnosi do tematyki związanej z uznawaniem wyroków zaocznych dodatkowy aspekt, ponieważ w przedstawionym Trybunałowi przypadku wniesienie środka zaskarżenia w państwie wydania orzeczenia nie jest już możliwe z powodu upływu terminu, ale istniała możliwość wszczęcia postępowania zmierzającego do uchylenia skutków uchybienia terminowi.

4. Kwestie, które stanowią sedno niniejszej sprawy, są związane, po pierwsze, z tym, czy art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 wymaga od pozwanego, by – w celu uniknięcia późniejszego stwierdzenia wykonalności w innym państwie członkowskim – w pierwszej kolejności wszczął w państwie wydania orzeczenia postępowanie służące przywróceniu terminu i, po drugie, z tym, jakie terminy miałyby w tym zakresie obowiązywać.

II – Ramy prawne

5. Ramy prawne, w które wpisuje się niniejsza sprawa, tworzą na gruncie prawa Unii rozporządzenie nr 44/2001 oraz rozporządzenie nr 1393/2007****.

A – Rozporządzenie nr 44/2001

6. Zgodnie z art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 orzeczenia nie uznaje się, jeżeli „pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiający mu przygotowanie obrony, chyba że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał do tego [taką] możliwość”.

7. Zgodnie z art. 45 ust. 1 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 „sąd rozpoznający środek zaskarżenia zgodnie z art. 43 [...] może odmówić stwierdzenia wykonalności albo je uchylić tylko na podstawie jednej z przyczyn wymienionych w art. 34 i 35”.

B – Rozporządzenie nr 1393/2007

8. Zgodnie z art. 1 rozporządzenia nr 1393/2007 (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1393/2007”):

„Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych, w sytuacji gdy konieczne jest przekazanie dokumentu sądowego lub pozasądowego z jednego państwa członkowskiego do drugiego po to, by go doręczyć. [...] 2. Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania, w przypadku gdy nie jest znany adres osoby, której należy doręczyć dokument.

[...]”.

9. Artykuł 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 stanowi:

„W przypadku gdy konieczne było przekazanie do doręczenia w innym państwie członkowskim, zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia, pozwu lub równoważnego dokumentu, a przeciw pozwanemu, który nie wdał się w spór, wydano orzeczenie, sędzia może zwolnić pozwanego od skutku upływu terminu odwołania, jeżeli spełnione zostały następujące warunki:

a) pozwany nie z własnej winy nie zapoznał się z dokumentem w czasie umożliwiającym mu podjęcie obrony lub nie dowiedział się o orzeczeniu w czasie umożliwiającym mu złożenie odwołania; oraz

**** Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczanie dokumentów”) oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz.U. L 324, s. 79).

b) środki pozwanego nie wydają się bezpodstawne.

Wniosek o takie zwolnienie należy złożyć w rozsądnym terminie od chwili zapoznania się przez pozwanego z treścią orzeczenia.

Każde państwo członkowskie może oświadczyć [wobec Komisji Europejskiej], zgodnie z art. 23 ust. 1 [rozporządzenia nr 1393/2007], że taki wniosek nie zostanie rozpatrzony, jeżeli złożono go po upływie terminu określonego w zawiadomieniu, przy czym termin ten nie może być w żadnym wypadku krótszy niż jeden rok, licząc od dnia wydania orzeczenia”.

III – Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

10. W dniu 8 kwietnia 2010 r. tribunal de grande instance de Paris (sąd okręgowy w Paryżu, Francja) zasądził od zamieszkującego w Polsce od 1996 r. J.D. alimenty na rzecz wnioskodawcy E.L. Pozwany nie wdał się w spór przed sądem francuskim. Odpis pozwu wszczynającego postępowanie przed sądem nie został mu bowiem doręczony, ponieważ powód podał błędny adres pozwanego w Paryżu, pod którym to adresem J.D. nie mógł odebrać doręczanego dokumentu.

11. J.D. powziął wiedzę o wydanym wyroku w ogóle dopiero w lipcu 2011 r., kiedy to został złożony wniosek o stwierdzenie jego wykonalności w Polsce i Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze (Polska) doręczył mu odpis wniosku o stwierdzenie wykonalności wraz z dołączonym do tego wniosku odpisem wyroku. Jako że zgodnie z ustaleniami sądów polskich^{*****} wynikający z prawa krajowego termin na wniesienie środka zaskarżenia od francuskiego wyroku już upłynął, pierwszy wniosek o stwierdzenie w Polsce wykonalności wyroku został oddalony, podobnie jak zażalenie na postanowienie w tejże sprawie, przy czym właściwy sąd polski oparł się na art. 34 pkt 2 w związku z art. 45 rozporządzenia nr 44/2001.

12. W maju 2012 r. J.D. ponownie doręczono sporny wyrok, tym razem zgodnie z wymogami rozporządzenia nr 1393/2007 i został on pouczony o możliwości wniesienia w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia wyroku o uchylenie skutków uchybienia terminowi do wniesienia środka zaskarżenia. Treść rzeczonego pouczenia dotyczącego dopuszczalnych środków zaskarżenia odpowiadała wymogom art. 540 francuskiego code de procédure civile (kodeksu postępowania cywilnego). J.D. nie wszczął jednak ani postępowania o uchylenie skutków uchybienia terminowi do wniesienia środka zaskarżenia, ani nie złożył środka zaskarżenia od spornego wyroku.

13. Z tego względu został złożony ponowny wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku w Polsce. Wnioskodawca, E.L., powołał się w nim na okoliczność, iż ponowne doręczenie wyroku oraz pouczenia stworzyły pozwanemu możliwość wniesienia środka zaskarżenia od spornego wyroku, z której to możliwości pozwany jednak nie skorzystał. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Polska) nie przychylił się jednakże do tej argumentacji i postanowieniem z dnia 27 maja 2013 r. ponownie oddalił wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku. W uzasadnieniu sąd ten wskazał, że samo uprawnienie do ubiegania się o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia nie jest tożsame z możliwością złożenia przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia w rozumieniu art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001. Możliwość złożenia przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia w rozumieniu tego przepisu zachodzi bowiem dopiero wówczas, gdy pozwanemu został doręczony wyrok z uzasadnieniem oraz pouczeniem w czasie umożliwiającym wniesienie środka zaskarżenia.

^{*****} Z postanowienia odsyłającego nie sposób niestety wywieść szczegółów dotyczących dopuszczalnych środków zaskarżenia i podstaw upływu terminów na ich wniesienie mimo braku wcześniejszego doręczenia wyroku (zob. pkt 7 sekcja IV.1. postanowienia odsyłającego).

14. Od tego postanowienia wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną do sądu odsyłającego. Sąd ten zastanawia się w szczególności, czy w rozpatrywanym przypadku przywrócenie terminu jest w ogóle możliwe po tym, jak Republika Francuska złożyła oświadczenie w rozumieniu art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 1393/2007, zgodnie z którym wniosek o uchylenie skutków uchybienia terminowi jest niedopuszczalny po upływie rocznego terminu liczonego od momentu wydania orzeczenia, który to termin upłynął w kwietniu 2010 r.

15. W takich okolicznościach sąd odsyłający postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że określona w nim możliwość złożenia środka zaskarżenia obejmuje zarówno sytuację, w której środek taki może być złożony w terminie przewidzianym w prawie krajowym, jak też sytuację, w której termin ten już upłynął, jednak jest możliwe złożenie wniosku o zwolnienie od skutków jego upływu, a następnie – po jego uwzględnieniu – złożenie właściwego środka zaskarżenia?
- 2) Czy art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 należy interpretować w ten sposób, że wyłącza zastosowanie przepisów prawa krajowego, dotyczących możliwości zwolnienia od skutków upływu terminu do wniesienia odwołania, czy też w ten sposób, że pozwany ma wybór albo skorzystać z wniosku przewidzianego w tym przepisie, albo z właściwej instytucji przewidzianej w prawie krajowym?”.

IV – Analiza pytań prejudycjalnych

A – W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

16. Za pomocą swojego pierwszego pytania prejudycjalnego sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że po upływie określonego w prawie krajowym państwa wydania orzeczenia terminu na wniesienie środka zaskarżenia przywołany przepis rozporządzenia nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu wykonalności, gdy pozwany miał możliwość wniesienia środka zaskarżenia za pośrednictwem postępowania w przedmiocie wniosku o zwolnienie od skutków upływu terminu.

17. W zakresie dotyczącym pytania pierwszego uwagi na piśmie przedstawione przez państwa członkowskie będące uczestnikami niniejszego postępowania oraz Komisję Europejską przemawiają za tym, by art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 interpretować szeroko.

18. Zgodnie z taką interpretacją, jeśli w państwie wydania wyroku wchodziłoby w grę przywrócenie terminu na wniesienie środka zaskarżenia obwarowanego terminem, pozwany byłby co do zasady zobowiązany do przywrócenia sobie w ten sposób możliwości wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia, by następnie, po uchyleniu skutków uchybienia terminowi wnieść środek zaskarżenia w państwie wydania orzeczenia. W przeciwnym wypadku pozwany musiałby liczyć się z tym, że w toczącym się w innym państwie członkowskim postępowaniu w przedmiocie stwierdzenia wykonalności nie będzie mógł powołać się na art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001. Wydaje się, że również część doktryny i orzecznictwa państw członkowskich^{*****} opowiada się za ową szeroką i przyjazną uznawaniu orzeczeń wykładnią.

^{*****} Zobacz postanowienie niemieckiego Bundesgerichtshof z dnia 21 stycznia 2010 r., Az. IX ZB 193/07, EuZW 2010, s. 478, pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo.

19. Przedstawiona wykładnia nie wynika koniecznie z brzmienia przepisu, który mówi bowiem o środkach zaskarżenia „przeciwko orzeczeniu”. W rygorystycznym ujęciu postępowanie mające na celu przywrócenie terminu nie stanowi takiego środka zaskarżenia. W sytuacjach, w których wchodzi w grę postępowanie zmierzające do przywrócenia terminu, wniesienie przez pozwanego środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu jako takiemu nie jest już bezpośrednio możliwe.

20. Również argumenty wywodzone z systematyki przepisu nie przemawiają koniecznie za tym, aby w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym nałożyć na pozwanego obowiązek wszczęcia postępowania mającego na celu uchylenie skutków uchybienia terminowi, a w przeciwnym wypadku – uniemożliwić mu powołanie się na przeszkodę dla uznania orzeczenia przewidzianą w art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001.

21. W szczególności nie może w tym celu zostać przywołany art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007, który reguluje zwolnienie od skutku upływu terminu w przypadku niewdania się przez pozwanego w spór w sytuacji transgranicznego doręczenia. Z rzeczonego przepisu nie można bowiem wywieść przekonujących argumentów przemawiających za znaczeniem postępowania w przedmiocie zwolnienia od skutków upływu terminu w ramach stosowania art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, który – inaczej aniżeli np. art. 26 owego rozporządzenia – nie wykazuje żadnego systemowego powiązania z rozporządzeniem nr 1393/2007.

22. Po pierwsze, już zakresy stosowania rozporządzenia nr 1393/2007 i omawianego w sprawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 nie są całkowicie identyczne, ponieważ art. 34 dotyczy także przeszkód w uznawaniu orzeczeń, które to orzeczenia nie zostały doręczone zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1393/2007. Po drugie, zorientowana na praktykę wykładnia art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 wskazuje, że przepis ten nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie. Przywołany przepis dotyczy bowiem wyraźnie przypadków, w których „konieczne było przekazanie do doręczenia w innym państwie członkowskim, zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia, pozwu lub równoważnego dokumentu, a ***** przeciw pozwanemu, który nie wdał się w spór, wydano orzeczenie”. W postępowaniu głównym nie mamy do czynienia z taką sytuacją, ponieważ pismo wszczynające postępowanie zostało zaadresowane na adres paryski i w związku z tym na potrzeby wszczęcia postępowania we Francji nie było żadnej potrzeby dokonywania doręczenia transgranicznego. Tym samym nie jest już spełniony pierwszy z dwóch, wymagających kumulatywnego spełnienia, warunków, na których oparto konstrukcję uregulowania zwolnienia od skutków upływu terminu w art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007.

23. Nawet jeśli art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 znajdowałby zastosowanie, z przepisu tego nie można wywieść żadnego obowiązku do wszczęcia postępowania mającego na celu uzyskanie zwolnienia od skutku upływu terminu. W przypadku art. 19 ust. 4 chodzi bowiem o normę służącą ochronie adresata doręczanego dokumentu, stwarzającą mu, pod pewnymi warunkami, *możliwość* wszczęcia postępowania zmierzającego do uzyskania zwolnienia od skutku upływu terminu, *nie zobowiązując go jednak do tego*. Przepis ów uwzględnia tym samym ewentualny interes adresata doręczanego dokumentu, by z własnej inicjatywy spowodować wznowienie postępowania dotkniętego wadą doręczenia i ewentualnie spowodować oddalenie powództwa *****^{*****}. Z art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 nie można jednak wyprowadzić automatycznie wniosku, iż w ramach stosowania art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 na pozwanym spoczywa obowiązek wszczęcia postępowania mającego na celu uzyskanie zwolnienia od skutku upływu terminu, a w przeciwnym wypadku musieliby oni pogodzić się ze stwierdzeniem wykonalności orzeczenia.

***** Wyróżnienie moje.

***** Taki interes może istnieć na przykład wtedy, gdy w państwie trzecim, czy nawet w państwie wydania orzeczenia, także w następstwie postępowania przeprowadzonego z naruszeniem rozporządzenia nr 1393/2007, można spodziewać się wystąpienia negatywnych skutków, takich jak np. wszczęcie egzekucji wobec pozwanych, lub też gdy pozwany ma interes w sprawnym uzyskaniu ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie, np. ze względu na to, że pozytywnie szacuje on swoją szansę na wygraną, a ewentualne nowe postępowanie wszczęte np. w innym miejscu mogłoby mieć dla niego niekorzystne skutki.

24. W celu rozstrzygnięcia kwestii, czy „możliwość złożenia środka zaskarżenia” w rozumieniu art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 obejmuje również wszczęcie postępowania mającego na celu uzyskanie zwolnienia od skutku upływu terminu, należy poddać analizie raczej sens i cel przywołanego przepisu. Należy mieć przy tym na względzie, że celem rozporządzenia nr 44/2001 jest umożliwienie szybkiego i skutecznego stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu, przy jednoczesnym poszanowaniu prawa pozwanego do obrony*****. W porównaniu z tym, na co zezwalał przepis w starym brzmieniu konwencji brukselskiej, w istocie wyłączona miałaby zostać możliwość stanowiącego nadużycie powołania się przez pozwanego w postępowaniu w sprawie stwierdzenia wykonalności orzeczenia na niedokonane doręczenie tak długo jak w ramach terminu, który jeszcze nie upłynął, pozwany i tak może wnieść środki zaskarżenia od spornego orzeczenia w państwie jego wydania. Ani z brzmienia przepisu, ani z motywów rozporządzenia nie można jednak jednoznacznie wywieść, aby poza tym na pozwanym miał spoczywać obowiązek wszczęcia postępowania mającego na celu uzyskanie zwolnienia od skutku upływu terminu.

25. Względy związane z wymogiem rzetelnego postępowania***** stoją raczej na przeszkodzie temu, by brzmienie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 rozszerzyć w ten sposób, by postępowanie zmierzające do uzyskania zwolnienia od skutku upływu terminu zostało objęte zakresem pojęcia „środka zaskarżenia” w rozumieniu owego przepisu. Gdyby bowiem po upływie terminu na wniesienie środka zaskarżenia pozwany był zobowiązany do wszczęcia postępowania zmierzającego do uzyskania zwolnienia od skutku upływu terminu w państwie wydania orzeczenia, a w przeciwnym wypadku groziłoby mu stwierdzenie wykonalności w innym państwie członkowskim, byłoby to niezgodne z zasadą równoważności broni pomiędzy powodem i pozwanym, która to zasada stanowi istotny aspekt rzetelnego procesu w rozumieniu orzecznictwa Trybunału*****.

26. Jest to oczywiste, tym bardziej gdy uzmysłowimy sobie, że gdy pozwany wnieśli środek zaskarżenia *przed upływem odnośnego terminu* zgodnie z art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 i w ten sposób zagwarantuje sobie wysłuchanie przez sąd w państwie wydania orzeczenia, znajduje się on w takiej samej sytuacji jak ta, w której znajdowałby się, gdyby dokument wszczynający postępowanie został mu doręczony na czas i gdyby mógł wdać się w spór w postępowaniu w pierwszej instancji. Już wszczęcie *jednego tylko* postępowania wiąże się z poniesieniem w państwie wydania orzeczenia odnośnych kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego, a przedmiot sporu jest ograniczony do przedmiotu orzeczenia, które ma zostać wykonane.

27. Sytuacja wygląda inaczej, gdy pozwany dopiero *po upływie odnośnego terminu na wniesienie środka zaskarżenia* dowie się, że bez jego wiedzy zostało przeciwko niemu wydane orzeczenie. Jako że w takiej sytuacji nie ma on już możliwości bezpośredniego wniesienia środka zaskarżenia, by podważyć orzeczenie w państwie jego wydania, musi on w pierwszej kolejności sprawdzić możliwości uzyskania przywrócenia terminu i wtedy wszcząć odpowiednie postępowanie. Dopiero potem mógłby on – jeżeli termin na wniesienie środka zaskarżenia został mu przywrócony – w drugiej kolejności wnieść środek zaskarżenia od odnośnego orzeczenia. W przeciwieństwie do sytuacji opisanej w pkt 26 pozwany zostałby w ten sposób obciążony *dwoma* postępowaniami (i związanymi z nimi kosztami), których przedmiot znacznie wykracza poza przedmiot spornego orzeczenia, ponieważ dodatkowo oceny wymagałaby problematyka związana z przywróceniem terminu. Biorąc przy tym pod uwagę, że poza komplikacjami natury procesowej oraz komplikacjami związanymi z kosztami postępowania i zastępstwa procesowego mogą powstać również problemy natury praktycznej, takie jak związane z poszukiwaniem odpowiednich adwokatów oraz poniesieniem kosztów tłumaczeń dokumentów, staje się oczywiste, że gdyby nałożyc na pozwanego obowiązek wszczęcia postępowania zmierzającego do uzyskania zwolnienia od skutku upływu terminu, znalazłby się on w znacznie gorszej sytuacji aniżeli

***** Zobacz wyrok z dnia 14 grudnia 2006 r., ASML (C-283/05, EU:C:2006:787, pkt 20, 24).

***** W kwestii jego znaczenia zob. wyroki: z dnia 28 kwietnia 2009 r., Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, pkt 73); z dnia 14 grudnia 2006 r., ASML (C-283/05, EU:C:2006:787, pkt 27).

***** Zobacz wyrok z dnia 26 czerwca 2007 r., Ordre des barreaux francophones et germanophone i in. (C-305/05, EU:C:2007:383, pkt 31) oraz art. 47 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

powód. Dotyczy to w szczególności pozwanych niemających doświadczenia w obrocie prawnym oraz dysponujących skromnymi środkami finansowymi. Szczególnie w przypadku porównywalnie niskich żądań podniesionych w pozwie należałoby liczyć się z tym, że mając w perspektywie grożące im koszty oraz komplikacje natury procesowej, tacy pozwani mogliby mieć tendencję do godzenia się na wykonanie orzeczenia bez podejmowania obrony, aby w ten sposób uniknąć przynajmniej dodatkowych kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów postępowania, których rentowność w przypadku postępowania toczącego się za granicą często – a szczególnie z perspektywy laików – jest trudna do oszacowania.

28. W świetle powyższych rozważań za punkt wyjścia należy przyjąć, że obowiązek wszczęcia postępowania zmierzającego do uzyskania zwolnienia od skutku upływu terminu w ramach stosowania art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 w znacznym stopniu zakłóciłby równowagę broni pomiędzy stronami, ponieważ dla zabezpieczenia swoich interesów pozwany zostałby obciążony obowiązkiem wszczęcia dodatkowego postępowania.

29. Do tego dochodzi fakt, że z punktu widzenia prawa pierwotnego każde ułatwienie uzyskania stwierdzenia wykonalności w przypadkach, w których pozwanemu nie zostało zapewnione wysłuchanie przez sąd, są niezgodne z zasadą rzetelnego procesu. Należy przy tym poczynić uwagę natury ogólnej, iż na dzień dzisiejszy przepis art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 jest przedmiotem badania przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, którego wielka izba najprawdopodobniej wkrótce wyda w sprawie Avotiņš przeciwko Łotwie rozstrzygnięcie w przedmiocie jego zgodności z art. 6 EKPC). Również w przywołanej sprawie chodziło o ryzyko stwierdzenia wykonalności orzeczenia, przed którego wydaniem pozwany nie został wysłuchany i od którego nie wniósł żadnego środka zaskarżenia. Co prawda w wydanym w 2014 r. niewielką przewagą głosów orzeczeniu izby***** w tejże sprawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 oraz stwierdzenie wykonalności zostały jeszcze uznane za zgodne z art. 6 EKPC, sąd ów podkreślił jednakże, że wnoszący środek zaskarżenia pozwany nie był całkowicie pozbawiony doświadczenia w obrocie prawnym. Silnie zorientowane na stan faktyczny rozpatrywanej sprawy rozumowanie ETPC, prowadzące do zanegowania naruszenia art. 6 EKPC, pozwala przypuszczać, że w przypadku pozwanego pozbawionego doświadczenia w obrocie prawnym rozstrzygnięcie mogłoby mieć inną treść.

30. Nawet jeśli stan faktyczny sprawy, w której orzekł ETPC, nie pokrywa się we wszystkich szczegółach ze stanem faktycznym niniejszej sprawy rozpatrywanej przez Trybunał, wyrok w sprawie Avotiņš przeciwko Łotwie należy traktować przynajmniej jako ostrzeżenie, nakłaniające do tego, by dokonując wykładni przeszkód w uznawaniu orzeczeń wymienionych w art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 różnicować i nie stracić z oczu – mimo nakazu zagwarantowania swobodnego przepływu orzeczeń sądowych – uzasadnionych interesów pozwanego. Oznacza to, że poza bezwzględnie wiążącą treścią normatywną tego przepisu pozwanemu nie należy odmawiać możliwości powoływania się na podstawy dla odmowy uznania orzeczenia.

31. Stosownie do tego brak jest powodu, by wymagać od pozwanego, który nie został wezwany do udziału w sprawie na czas, by po upływie terminu na wniesienie środka zaskarżenia musiał najpierw wywalczyć sobie prawo jego wniesienia za pośrednictwem wniosku o zwolnienie od skutku upływu terminu, a w przeciwnym wypadku – uniemożliwić mu powoływanie się na przeszkodę w uznaniu orzeczenia. Jeżeli terminy na wniesienie środków zaskarżenia upłynęły już w chwili, w której pozwany powziął wiedzę o wydaniu odnośnego orzeczenia, to w duchu rzeczoności przepisu jest raczej uznanie, że pozwany nie miał możliwości wniesienia środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu.

***** Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Avotiņš przeciwko Łotwie (CE:ECHR:2014:0225JUD001750207, w szczególności pkt 51 i nast.); zob. do tego pkt 39 mojej opinii w sprawie Meroni (C-559/14, EU:C:2016:585).

32. Z powyższych względów na pierwsze pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, że art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że określona w nim możliwość złożenia środka zaskarżenia obejmuje jedynie sytuację, w której środek taki może być złożony w terminie przewidzianym w prawie krajowym; nie obejmuje on natomiast sytuacji, w której termin ten już upłynął, jednak jest możliwe złożenie wniosku o zwolnienie od skutków jego upływu, a następnie – po jego uwzględnieniu – wniesienie właściwego środka zaskarżenia.

B – *W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego*

33. Za pomocą swojego drugiego pytania sąd odsyłający pragnie ustalić w istocie, czy art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 należy interpretować w ten sposób, że wyłącza on zastosowanie przepisów prawa krajowego, dotyczących możliwości zwolnienia od skutków upływu terminu do wniesienia środka zaskarżenia, czy też w ten sposób, że pozwany ma wybór, by albo skorzystać z wniosku przewidzianego w tym przepisie, albo z właściwego postępowania przewidzianego w prawie krajowym.

34. Na wstępie należy przypomnieć, że z powodów przedstawionych w pkt 22 powyżej analizowany przepis rozporządzenia nr 1393/2007 wydaje się nie znajdować zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ nie miało miejsca doręczenie dokumentu wszczynającego postępowanie. Odpowiedź na drugie pytanie prejudycjalne zostaje zatem udzielona tylko i wyłącznie na wypadek, gdyby Trybunał miał orzec, iż art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 znajduje zastosowanie w rozpatrywanej sprawie.

35. Na tę okoliczność należy stwierdzić, że art. 19 rozporządzenia nr 1393/2007 znajduje zastosowanie, gdy doręczenie dokumentu za granicę następuje „zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia”, a pozwany nie wdał się w spór. Na tym pierwszym etapie art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 1393/2007 wymaga zasadniczo zawieszenia postępowania do czasu zweryfikowania, czy dokument wszczynający postępowanie rzeczywiście został doręczony pozwanemu. Artykuł 19 ust. 2 rozporządzenia nr 1393/2007 przewiduje wyjątki od tej zasady, które umożliwiają dalszy bieg postępowania. W końcu art. 19 ust. 4 zawiera uregulowanie dotyczące zwolnienia od skutku upływu terminu „w rozsądnym terminie od chwili zapoznania się przez pozwanego z treścią orzeczenia” i to w sytuacji, gdy pozwany nie z własnej winy nie zapoznał się z dokumentem i z tego powodu nie podjął obrony, lecz zostało przeciwko niemu wydane orzeczenie. Artykuł 19 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia nr 1393/2007 stwarza państwu członkowskim możliwość ustanowienia terminu na złożenie wniosku o zwolnienie od skutków upływu terminu, który jednak nie może „być w żadnym wypadku krótszy niż jeden rok, licząc od dnia wydania orzeczenia”.

36. Republika Francuska złożyła odnośne oświadczenie w przedmiocie rocznego terminu i tym samym uregulowała w wyczerpujący sposób termin na złożenie wniosku o zwolnienie od skutków upływu terminu w *przypadkach określonych w art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007*. Uregulowanie to nie pozostawia miejsca na współlistnienie z innymi, odbiegającymi od niego przepisami prawa krajowego, takimi jak np. art. 540 kodeksu postępowania cywilnego, który każe obliczać termin do wniesienia wniosku o uchylenie skutków uchybienia terminowi od dnia doręczenia wyroku, a nie – jak to czyni rozporządzenie nr 1393/2007 – od „dnia wydania orzeczenia”. Co prawda Komisja ma rację, że w poszczególnych przypadkach uregulowanie przywrócenia terminu na podstawie rozporządzenia nr 1393/2007 może okazać się dla pozwanego mniej korzystne aniżeli uregulowanie prawa krajowego. Jest to jednak nieunikniony skutek oświadczenia dotyczącego rocznego terminu, które to oświadczenie Republika Francuska złożyła i w związku z tym należy je zaakceptować jako wolę tego państwa członkowskiego.

37. Na drugie pytanie prejudycjalne należy zatem odpowiedzieć – pod warunkiem, że art. 19 ust. 4 miałyby mieć zastosowanie w sprawie – iż art. 19 ust. 4 rozporządzenia nr 1393/2007 należy interpretować w ten sposób, że wyłącza on zastosowanie przepisów prawa krajowego, dotyczących możliwości zwolnienia od skutków upływu terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

V – Wnioski

38. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał udzielił na przedłożone mu pytania prejudycjalne następujących odpowiedzi:

Artykuł 34 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, w brzmieniu mającym zastosowanie w sprawie, należy interpretować w ten sposób, że określona w nim możliwość złożenia środka zaskarżenia obejmuje jedynie sytuację, w której środek taki może być złożony w terminie przewidzianym w prawie krajowym; nie obejmuje on natomiast sytuacji, w której termin ten już upłynął, jednak jest możliwe złożenie wniosku o zwolnienie od skutków jego upływu, a następnie – po jego uwzględnieniu – wniesienie właściwego środka zaskarżenia.

Artykuł 19 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczącego doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczanie dokumentów”) oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 należy interpretować w ten sposób, że w zakresie stosowania rozporządzenia nr 1393/2007 wyłącza on zastosowanie przepisów prawa krajowego, dotyczących możliwości zwolnienia od skutków upływu terminu do wniesienia środka zaskarżenia.